

Tas Latweefchu draugs.

1841. 5 Juhni.

23ſcha lappa.

J a u n a s ſ i n n a s.

Is Peterburges. 22trâ Mai augſti zeenigs Keifers rihta agrumâ ſpirgts un weffels no Moskawas atkal pahrnahze.

Is Suntascheem, Widſemmê. Paliks gan un amen ta Runga wahrdi: jums nebuhs ſubditees ta nahfoſcha rihta deht un ſazziht: ko mehs ehdiſim, ko mehs dſerſim, ar ko mehs apgehrbſimees, bet pats tas Kungs jau negribb, ka nebehdneeki dſihwojam, kâ putniſch ſarra gallâ, tapeh; gan nebuhs par grehku, kad nopuhschamees, ka Deews ar maiſi atkal parahda gruhtu tukſchu gaddu. Lauki jau ruddeni bij wahji maſ eefehlufchi, jo ſemme ſlapja par dauds, fehkla pehrnaja nedihdſeja ſpehkâ. Kad ſneegs nogahje, tad tee paſchi rudſiſchi wehl bij weffeli, bet ar to aukſtu pawaffaras leetu un wehju tahdi panihkufchi, ka no agras ſehjas wehl dauds maſ ko warr zerreht; bet kur wehlaki ſehs, tur ne ka naw. Buhs gan atkal gruhtums jabauda! Nu — mehs miſſamees gan, tomehr mehs neziſmiſſamees. Wehl pee mums par wiſſeem teem gruhteem gaddeem no weetas neweens naw baddu mirris, un lai gan maiſe ſcho pawaffaru bij dahrga, ſawu reezenninu — kas nu par to, ka plahniſch ween — no Deewa taſ ikweens dabjujis eegreeſts ſawâ rohkâ, un ka ſchis Deews brihniſchligs padohmâ un ſeels darrifchanâ, to deewogan parahdijis ſcho pawaffaru ar to, ka tee leeli pluhdi ne maſ nebija, ko wiſſi laudis daudſinaja, ka buhſchoht gan! Kas tad nu peeliks mehrazaukli winna ſchehlaſtibai! *

Dſehruma augti. Scheit pee mums preekſch pahri neddetu ſaimineeks, ſeels dſehrais pats, kalpu ſtelle ar ſirgu, par maſfu Kreewu waddiht us Rihgas puſſi. Kreews, pats dſerdams pa frohgeem, peedſirdi arri weddeju. Schis weens pats atpakkat brauzeht gull wahgôs ſtipri eereibis. Sirgs, us Rangareem tizis, eet gaxram ſeemas zekam pa purwi un eſaru, bet brauzejs kahdu gabbalinu pabrauzis, greeſch ſirgu apfahrt us ſeemas zekku. Prahtigs lohps, zaur muſlu tizzis pee eſara, greeſch apfahrt wehl, neprahtigs zilweks greeſch atkal us eſaru, padſeen eekſchâ, un — ſirgs noſihkſt. Kâ dſehrajs tizzis ahâ, kâ netizzis, to pats neſinn un nemahk ſazziht. — Saimineeks ſawu ſirgu newarr paſpehleht. Zeefas wihri ſpreeſch, ka kalps lai tam maſfa 27 rubtus, un atnemm kalpam pehdigu lohpu kaulu. U re dſehruma augti!! *

Is Parihſches. Weens Sprantschu leelskungs, kas Schweizeru semmê dsimmis un kam jaunâs deenâs deesgan labbas skohlas bijuschas, tartschu, Deews sinn zaur kahdu mahjibu woi nelaimi, eeksch Parihſches tik nabbags bija palizis, ka zittadi ne sinnaja kâ glahbtees, ne kâ eet ubbagôs. Stahweja jau ilgu laizinu us eelas stuhri, ne zif taht no kehina pils, uu laudin, kas sezzen gahje, sawu zeppuri pasneedse, luhgdams, lai winnam jel eemettoht dahwanu. Det retti weens pahr wiinu apschelohjâhs. Mahje beidsiht wezzigs kungs garram, gluschî kâ zits birgeris apgehrbts. Det arri tanni mallâ zeeti aisleegts nabbagôs eet, tapehz atskrehje polzeijes soldati un gribbeja ubbâgu fanemt; tok tas kungs, kas to strihdinu dsirdejis, apluffinaja un nosuhtija soldatus, eemette nabagam pilnu mazzinu zeppurê un ahtrumâ dewahs prohjam; bet nabbags, preezadamees pahr to leelu dahwanu, skreen winnam pakkat un no wiffas firds un-dwehfeles fakka: paldeews! Zif ko wiinu usskattija, jau wiinu atsinne par weenu no teem skohlas=kungeem, kas winnam Schweizeru semmê bijuschî, un arri wezs skohlas=kungs pats sawu mahjekli ar leelu preeku atsinne, un — nu winnam jau tahdu weetu irr sagahdajis, kur wiffu muhschu bes behdahm warrehs dsihwoht, jo — tas pats, kas zittakart Schweizeru semmê par skohlas=kungu bijis, irr taggad Sprantscheem par kehiniu, kâ mehs jau zittâ gaddâ stahstijuschî.

- Darburullis pa mehnescheem; jeb mahziba, kahdi darbi fainneekem ar sawu faimi ikkatrâ mehnesî pehz kahrtas ja-strahda.

S u h n i m e h n e f i.

Sahama datta.

Dee mahjas=buhſchanas taggad fainneezei ja=taifa sweests, feers un t. j. pr. — Dee sweesta taifischanas ja=leek wehrâ: 1) ka tikfai $\frac{1}{2}$ neddelu wezs kreims preeksch ta ihsti geld; 2) gattaws sweests tik ilgi ja=masga, kamehr uhdens gluschî tahds pats notekk, kâ usleets, un 3) neds to kreimu, neds arri to gattawu sweestu buhs turreht tahdâ ehkâ, kur daschdaschada smakka un gaisf tik labb' no zilwekeem, lohpeem, kâ arri no zittahm leetahm. — Arri no kartuppeleem warr sweestu taifihî tahdâ wihfê: iswahri tohs labbi mihfstus, nomiso un fageuhd ittin smalki, ka putraini ne paleek. Kad schî mihkla ardsiffuse, tad warr ar kahdu masu dattu kreima pa $\frac{3}{4}$ stundas laiku fakult un tad, kad sweests no peena atschkithrees, labbi ispaidiht, ismasgahî un fahliht. Kam patihk, warr zeptu sipholu fullu klahî peejaukt, bet tad, kad sweests jau gattaws; un schis zaur to buhs labbaks un ilgaki glabbajams. Arri feerus warr no kartuppeleem taifihî. Ismekle tohs labbakus un leelakus kartuppelus un wahri mihfstus, bet ne tik ilgi, kamehr plihst. Kad ardsiffuschî, tad nomiso, eeberr abrâ un fageuhd par smalku mihflu. Nu peeleez kuppuschu peenu, kâ patihk: woi $\frac{3}{4}$ kartuppelu un $\frac{1}{4}$ peena, woi $\frac{1}{2}$ kartuppelu un $\frac{1}{2}$ peena, jeb arri $\frac{3}{4}$ peena un $\frac{1}{4}$ kartuppelu. Peenu ne fahildi wiffai zeetu un ne peeleez karstu. Tad nu wiff kohpâ ja=famaifa, un ja feereem buhs gahrdeem buht, warr peelikt kahdas karrotes salda woi skahba kreima, fahli, Kimmenes, kahdu masumu annihfu, pleederu seedu, jeb

smalki fageubstu mussatu puffu un samihzi labbi kohpâ. Nu apflahj abru un lai 3 woi 4 deenas ne wiffai filtâ weetâ stahw; tad atkal labbi ja=bersch, jamihja un feeri ja=taifa. Kad gribbi tik leelus taifih, kâ Ollenderu feeri, tad pee katra tahda feera weena karröte prifcha fweesta ja=peemihja un tad pohrmé ja=speesch. Tahds feers jo wezzaks, jo labbaks. Nu ja=leek us dehleem un ja=schahwe tahdâ weetâ, kur ne dabbu plihst; prohti, ehna. Kad tomehr kahds eeplihst, tad to plihsumu warr aismehreht ar tahdu kuppufchu peenu, kas ar faldu kreimu samaisihes. — Ja schohs feerus gribbi ilgi turreht, tad leez wehr=peles, starpâs klahdams wirsu=lappas.

Pahr pagrabu un peena glabbafchanu. Ja faldu peenu gribbeet turreht, tad gahdajeet, ka pagrabâ filtums ne eeteek un ka tas irr ittin faufs; zittâs weetâs noleejeet lehfenus traufus ar prifchu uhdeni un turreet ehna lohdsinus walkâ, ka flaidrs gais warr eewilltees, tad kreims labbi nostahfees. Ja peenu gribbat flahbeht, tad turreet to papreefsch 24 stundas pagrabâ un tad 24 stundas tihrà filtâ istabâ, kur lai faruhjst.

Pahr lohpu=kohpfschanu. Zê mahzifim, kas ja=darra, kad dunduri un muschas teem kriht wirfû. Sapluhz peleschfus (Schaafgarbe) un ar teem noberf lohpeem galwu, kaklu, mugguru un pawehderi; ta ruhka un stipra smarscha ne tauf scheem kufstoneem lohpus mohzih.

Sohfis taggad fpalwas mett; behrneem warr usdoht tabs falassih un kohpâ kraht.

Suhdi taggad weddami is kufhim un laidareem un gahschami labbâ semé rettaki un wahjâ beesaki. — Kad laidars tukfchs no fuhdeem, tad warr wiffas mehflu gubbas un zittas pagalma faplaufas gahst eefschâ. Wes ta wehl warr faufas fuhnas no mescha pahwest, ruddeni birruschas kohku lappas, zinnus no flawahm un wellenus fawest laidarâ un tur puhdeht, kas isdohs augligus fuhdus. Jeb arri: isrohj kur kahdâ ihpaschâ derrigâ weetâ labbu bedri, tē mett eefschâ wiffadus netihrumus un puëschus, kâ kaulus, ahdas, flaidas, mehflus un t. j. pr. Scho krahjumu allaschin aplelj ar uhdeni jeb arr' taifi rennes woi grahwifchus, ka neskaidrumi no wiffahm mallahm tē warr fatezzeht eefschâ un pahmaifi. Sewifchki leels labbums buhs, kad warrefi kalkus arri tē klahé behrt un zauri maifih.

Kas gribb jaunu akku raft, woi wezzu tihriht, tas lai schinnî mehnefi to darra. Gudri laudis mahja, kâ ismekleht weetu, kur geld akku raft un scho mahzibu tē ar ihseem wahrdeem isteifim. Sagahda mahlu pohdu, kam ne eefschpuffe, nedf ahr=puffe irr glaseereta, kur $\frac{5}{2}$ stohpa ee=et un kam wahzinsch pehz mehra zeeti gull wirfû. Tad nemm 5 lohthes sallas ruhfas (Grünspan), 5 lohthes balta wihrafa (Weihrauch) un 5 lohthes sehwel=puffes un fageubd to wiffu labbi kohpâ. Tad nemm 5 lohthes baltas airu willas, to ismasga flaidru ar filtu seepes=uhdeni un iskalte un tad wiffu kohpâ eeleez tai pohdâ; nu usleez to wahzianu wirfû un apfeen wehl ar puhli, ka ne kahds miklums ne warr eewilltees. Pehz nosweex scho pohdinu itt rikrigi un tad tanni weetâ, kur lohprahé gribbi akku raft, eerohj pehdas dsikkumâ, bet to darri faufâ weetâ un faufâ laikâ. Pehz

24 stundahm isnemm pohdinu un noswerr atkal riktigi. Ja nu til pat ween wesk kà pirmahk, tad tai weeta uhdens ahdere naw, un rakschana buhs wolti, ta deht ja=prohwe atkal zittà weeta. Bet kad wairak wesk, tad teescham tur irr uhdens ahdere appakschà. Zik dsilki? Ja swere 4 lohtes wairak, tad uhdens ahdere irr 75 pehdas dsilka, ja 6 lohtes, tad 37½ pehdas, ja 8 lohtes, tad 25 pehdas, ja 10 lohtes, tad 10½ pehdas un ja 12 lohtes, tad tikkai 5 pehd. dsilka. Ja arr' gribbi sinnahk, woi schi ahdere isdohs dauds woi mas uhdens, tad lihds ar to pohdinu eesleez tai paschà bedrié zittu masu swinna trauzinu, kam usskruhwejams wahks; schim eesleez eekschà 5 lohtes portaschu un 5 lohtes smalka sehweka, kas abbi kohpà ja=sajanz. Kad nu schis trauzinsch isnemms 4 lohtes wairak swere, tad uhdens buhs papilnam, bet kad 2 lohtes, tad mas ween.

Rohka= woi saknu=dahrsà. Ràs wehl stahdams woi sehjams, tas schi mehnescha eefahkumà ja=beids. Kur kartuppeli par arflu stahditi, tur waggas ja=isdenn un ja=usmett. Sewischki pee zittahm leetahm taggad ar raweschamu ja=nemmahs. Tuskhòs stahdu=lezzeftòs warri seht gurkus, fallatus un zittas wehlejas saknes.

Rohku=dahrsà. Rohku jauni sarrini un ataugas ja=peeseen pee meeti-neem, un ja=istaisa tà, ka tas spalirs paleek wissur lihdsigs; bet wissus pahrdauds isauguschus sarrinus ja=nogreesch pee laika. Saufà laikà ifneddelàs pa reisu apseij tohs jaunus stahditus kohzinus wisspah. Wahrraugi katrà neddelà pohtetus, dehsitus un laulatus kohzinus, peeseen, kas ja=peeseen, un nopuzze wissus pum-purus nohst, kas appaksch pussé rohdahs. Zihri wissas mallas no sahlehmu.

(Weidsama pufse us preekschu.) U. L.

Sinna, zil naudas 3. Zuhni=mehn. deenà 1841 eeksch Nihges maksaja par daschahm prezzehm.

Par	Maksaja:	Sudr. nauda.		Par	Maksaja:	Sudr. nauda.	
		Rb.	K.			Rb.	K.
1	pohru rudsu, 116 mahrzinus smaggu	1	70	1	pohdu (20 mahrzineem) wasku	7	—
—	meeschu, 100 mahrzin. smaggu	1	20	—	tabafa	—	65
—	kweeschu, 128 mahrzin. smaggu	3	50	—	fweefta	2	30
—	ausu	—	80	—	dseltes	—	75
—	firnu	1	60	—	linuu, frohna	2	—
—	rapju rudsu=miltu	1	70	—	brakka	1	80
—	bihdeletu rudsu=miltu	2	40	—	fannepu	—	90
—	bihdeletu kweeschu=miltu	4	—	—	schkibtu appinu	2	—
—	meeschu=putraimu	1	90	—	neschkibtu seb prezzes appinu	1	—
—	eefala	1	20	—	muzzu silku, egiu muzzà	7	50
—	linuu=sehklas	2	50	—	lasdu muzzà	7	75
—	fannepu=sehklas	1	60	—	smalkas fahls	4	—
1	wesumu seena, 30 pohdus smaggu	3	—	—	rupjas baltas fahls	4	40
barrotu	weherschu gaku, pa pohdu	1	20	—	wahsi brandwisna, pussdegga	10	—
				—	diwdegga	14	—

Brihw drikkcht. No Widsemmes General-gubbernementes pufses: Dr. C. E. Napierdky.